

UGO FOSCOLO

(6. 2. 1778 na Zakynthu v Řecku — 10. 9. 1827 v Turnham
Green v Anglii)

Syn italského lodního lékaře a krásné Řekyně, vyrostl ve Splitu a v Benátkách, kde si svým mimořádným půvabem tělesným i nadáním literárním získal záhy obdiv a přízeň. Plane nejen pro krásu, ale i pro ideály svobodného a plného života, kde mu brzy nadšení pro antické autory a dějiny splyne s nadšením pro mladou Francouzskou revoluci. *Poslední dopisy Jacopa Ortise* (Ultime lettere di Jacopo Ortis, 1798 až 1802) jsou výrazem jeho prvního velkého rozčarování v lásce i v obdivu k Napoleonovi, který zklamal jeho představy o čistém revolucionáři svou touhou po osobní moci a hlavně zaprodáním Benátska Rakousku. Nicméně Foscolo později vstupuje do armády napoleonské Republiky cisalpinské a prolévá krev na mnoha bojištích v naději na osvobození a sjednocení Itálie. Později se rozchází s Napoleonem definitivně, ale po jeho pádu odmítá výhodné postavení, které mu nabízí habsburská monarchie, vládkyně Milánska. Odchází do Anglie, kde si svým výstředním chováním odradí počáteční příznivce a umírá v dlužích a bídě. Jeho dílo je rozsáhlé a nevyrovnané. Napsal několik sonetů a ód ryzí originální poezie, za jeho nejlepší díla se považují rozsáhlé básně *Hroby* (Sepolcri, 1806), vášnivá a výmluvná obhajoba velkých mrtvých, a klasicky vyzrálé *Grácie* (Le Grazie, 1813), inspirované sochami Canovovými. Byl i bystrým kritikem — literatury i mravů, jak dosvědčují četné studie o italské literatuře a jazyce, i satirické výpady proti soudobé společnosti.

Ugo Foscolo

POSLEDNÍ DOPISY JACOPA ORTISE

ODEON

*Naturae clamat ab ipso
vox tumulo*

I z hrobu volá přírody hlas

Čtenáři,

uveřejněním těchto dopisů se pokouším postavit pomník neznámé ctnosti a památce svého jediného přítele zasvětit slzy, jež je mi nyní zakázáno prolévat na jeho hrobě. A ty, Čtenáři, nepatříš-li mezi ty, kdo vyžadují od jiných hrdinství, jehož sami nejsou schopni, věnuješ, věřím, svůj soucit nešťastnému mladíkovi, který by ti snad mohl dát v mnohém příklad i posilu.

Lorenzo Alderani

*Svobodu hledá, jež tolik je drahá,
jak ví ten, kdo pro ni život odmítá.*

Dante

Euganejské pahorky, 11. října 1797

Obětování naší vlasti dovršeno jest: vše je ztraceno, a bude-li nám vůbec dovoleno žít, zbytek života nám bude jen pro pláč nad vlastní prohrou a hanbou. Mé jméno je na seznamu proskribovaných; vím to: a chceš snad, abych se kvůli své záchraně před tím, kdo mě utiskuje, vzdal tomu, kdo mě zradil? Utěš mou matku: její slzy mě přesvědčily a já ji poslechl a utekl z Benátek, abych unikl prvním a nejkrutějším perzekucím. Budu muset teď opustit i tuto samotou, kde mám naději na několik dní klidu a míru, a přitom mít stále na očích svou nešťastnou zem? Lorenzo, Ty mě děsíš, kolik že je těch nešťastníků? A přesto si my, Italové, myjeme ruce v krvi Italů. Pro mne se může dít, co chce. Já už ztratil veškerou naději, pokud jde o vlast a mne, a klidně čekám na vězení a na smrt. Aspoň se moje mrtvola nedostane do cizích rukou. Moje jméno potichu opláče hrstka dobrých lidí, přátel a druhů v naší bídě, a moje kosti spočinou v zemi otců.

13. října

Zapřísahám Tě, Lorenzo, abys mě už dál k ničemu nenutil. Rozhodl jsem se, že neodejdu z těchto pahorků. Pravda, slíbil jsem matce, že se skryji v jiné zemi, ale nenašel jsem k tomu dost odvahy: a ona mi,

doufám, odpustí. A stojí vůbec takový život za to, aby se ho člověk snažil zachovat pomocí zbabělosti a ukrývání! Ach, kolik jen našich spoluobčanů bude lítostí naříkat někde daleko od domova! Co konečně můžeme čekat jiného než urážky a opovržení, nebo nanejvýš krátký a sterilní soucit, jedinou útěchu, již civilizované národy mohou cizímu exulantovi poskytnout? Kde mám však hledat útočiště? V Itálii? V té zemi nevěstčí, prémii za vítězství! Budu se moci dívat na ty, kteří mě svlékli donaha, vysmáli se mi, prodali mě, a přitom neplakat hněvem? Ničitelé národů užívají svobody stejně jako papežové křížových výprav. Často jsem si v zoufalství, že se nebudu moci pomstít, chtěl vrazit nůž do srdce a prolít svou krev při posledních vzlycích vlasti.

A ti druzí? — Koupili si naše otroctví a za zlato dostali zpět to, oč se zbraní v ruce tak podle a pošetile přišli. — Podobám se opravdu trochu těm nešťastníkům, kteří považováni za mrtvé byli pohřbeni zaživa, a když potom přišli k sobě, poznali, že jsou v hrobě, ve tmě spolu s kostrami. Sice živí, avšak odsouzeni nespátřit již nikdy sladké světlo života a nuceni zemřít hladu s nadávkami a kletbami na rtech. Proč nám dali pocítit a poznat svobodu a vzápětí nám ji navždy odepřeli? — A navíc tak nízce!

16. října

Teď už o tom nebudu mluvit: zdá se, že bouře se uklidnila; ale vrátí-li se nebezpečí — můžeš si být jist, že udělám všechno, abych mu unikl. Žiji ostatně klidně, pokud je to možné nazvat klidem. Nevídám lidi: neustále se potulují po kraji; ale po pravdě řečeno

hodně přemýšlím a trápím se. Pošli mi pár knih.

Co dělá Lauretta? Ubohé děvče! Když jsem odcházel, byla celá bez sebe. Je ještě mladá a krásná, má však to nejnešťastnější srdce a nemocnou mysl. Nemiloval jsem ji, ale přesto — snad ze soucitu a nebo z vděku, že si mě vybrala za jediného utěšitele ve svém trápení a vložila mi do rukou celou svou duši, omyly a utrpení — byl bych z ní skutečně rád učinil svou družku na celý život. Osud tomu však nechtěl, a možná že je to tak lepší. Milovala Eugenia, a ten jí zemřel v náručí. Otec a bratři museli z vlasti prchnout a zbylá rodina bude nucena žít kdoví jak! z pláče! To je další tvá oběť, Svobodo! Vidíš, píše Ti, Lorenzo, a pláču přitom jako dítě. — Jak by ne! Vždycky jsem měl štěstí spíš na darebáky, a když už jsem se kdy setkal s dobrým člověkem, vždycky jsem nad ním musel zaplakat. Sbohem, sbohem.

18. října

Michele mi přinesl Plutarcha, a já Ti za něj děkuji. Říkal, že mi příležitostně pošleš další knihy, prozatím to stačí. Božským Plutarchem v sobě utěším bolest způsobenou zločiny a neštěstím lidstva tak, že obrátím pohled k těm několik málo slavným lidem, kteří jako horší velikáni převyšují staletí a pokolení, jako by své prvenství v lidském rodu měli vyhrazeno. Bojím se však, že zbavím-li je historické nádhery a antické ctihodnosti, že pak nebudu mít valně co chválit ani u starověkých, ani u novověkých lidí, ani u sebe! Takoví jsme my, lidé!

23. října

Ach, Lorenzo, mám-li kdy nalézt mír, našel jsem ho! Farář, lékař a vůbec všichni ti obyčejní smrtelníci v tomto koutku světa mě znají už od dětství a mají mě rádi. Ačkoli jsem tady jako uprchlík, hýčkají mě všichni, skoro jako by chtěli ochočit divokého a ušlechtilého dravce. Prozatím to tak nechávám. Vskutku mě nikdo dosud neměl tak rád, abych mu mohl věřit: avšak život tyрана, který se chvěje a bojí, že bude každou chvíli zavražděn, mi připadá jako agónie pomalé a potupné smrti. Sedávám s nimi v poledne pod platanem u kostela a předčítám jim životy Lykurga a Timoleóna. V neděli se kolem mne shlukli všichni venkované, a třebaže nerozuměli ani slovu, poslouchali mě s otevřenými ústy. Mám dojem, že touha po vědění a poznání historie dávných časů je dítkem naší sebelásky, která si chce cosi namlouvat a prodloužit život tím, že nás spojí s lidmi a věcmi, jež už neexistují, a udělá z nich, abych tak řekl, naše vlastnictví. Ráda si představuje procházku staletími a sebe jako vlastníka jiného vesmíru. Dnes ráno mi jeden starý rolník zaníceně vyprávěl o životě farářů ze vsi, kteří žili za jeho dětství, a popisoval mi škody, které zde před třiceti sedmi lety napáchala bouře. Vyprávěl o obdobích nadbytku a hladu a co chvíli svou řeč přerušoval a zase se rozpovídal, omlouvaje se za nepřesnost! Daří se mi tak zapomínat, že žiji.

Navštívil mě pan T..., s kterým ses nedávno seznámil v Padově. Říkal, že jsi s ním často o mně hovořil, a předevcírem, žes mu psal. Také se skryl na venkově, aby unikl prvnímu náporu zuřivosti lůzy, jakkoli

se po pravdě řečeno nijak příliš do veřejných věcí nepletl. Slyšel jsem o něm, že je to nanejvýš čestný a vzdělaný muž. Kdysi čest a vzdělání byly obávané schopnosti, a ani nyní jich nelze beztretně užívat. Má vybrané chování, tvář liberála a je v řeči srdečný. Byl s ním ještě někdo, myslím, že je to nastávající jeho dcery. Snad to bude hodný a milý mladík, ale jeho tvář nic neříká. Dobrou noc.

24. října

Konečně se mi podařilo chytit toho ničemného kluka, který ničil naši zahradu tím, že lámal a uřezával všechno, co nemohl ukrást. Seděl na broskvoni a já stál v besídce. Vesele lámal větve, přestože na nich už nebylo ovoce: jen jsem ho popadl za límec, začal křičet: „Smilování!“ A přiznal se mi, že tyhle ničemnosti páchá už několik týdnů proto, že zahradníkův bratr ukradl před několika měsíci jeho otci pytel fazolí. „A otec tě učí krást?“ „Všichni to tak dělají, pane! Na mou duši!“ Pustil jsem ho. A když přeskakoval plot, zvolal jsem: „To je naše společnost v malém! Všichni jsou stejní!“

26. října

Lorenzo, viděl jsem ji, tu božskou dívku, a děkuji za to Tobě. Viděl jsem ji, jak maluje miniaturu vlastní podobizny. Vstala a pozdravila mě, jako by mě už znala, a přikázala sluhovi, aby šel pro otce. „Nedoufal, že přijdete“, řekla, „a bude asi někde v polích. Ale přijde za chvíli.“ Přiběhlo k ní děvčátko a něco jí pošeptalo. „To je Lorenzův přítel“, řekla Teresa, „to je ten pán, co za ním byl předevcírem tatínek.“ Mezi-

tím přišel pan T... Přijal mě velmi srdečně a poděkoval mi, že jsem si na něj vzpomněl. Zatím Teresa vzala sestřičku za ruku a odešla. „Vidíte,“ řekl mi, ukazuje na dcery, které vycházely z pokoje, „to je celá má rodina.“ Zdá se mi, jako by ta slova pronesl proto, aby mi dal najevo, že nemá manželku. Nemluvil o ní. Dlouho jsme pak spolu hovořili. Když jsem se pak loučil, přišla Teresa: „Není k nám tak daleko,“ řekla, „přijďte si někdy večer popovídat.“

Domů jsem se vracel s radostnou myslí. — Co to? Že by snad pohled na krásu mohl uspat v nás, ubohých smrtelnících, všechny bolesti? Pro mne je to jediný zdroj života a možná, kdo ví, i osudný! Mám-li však předurčeno, aby mou duší neustále zmítala bouře, není to jedno?

28. října

Mlč, mlč! Někdy se nemohu spolehnout ani sám na sebe: spaluje mě jakýsi démon, zmítá mnou, šírá mě. Asi si sám sebe příliš vážím, ale zdá se mi nemožné, aby naše vlast byla tak ujařmena, zbývá-li nám ještě kus života. K čemu nám však jsou ty každodenní hádky? Raději mi o tom už ani neříkej, prosím Tě. Nebo má snad být to vyprávění výčitkou, že já tady sedím s rukama v klíně? Copak nevidíš, jak mě tím trýzníš? Ach, kdyby byl tyran jen jeden a jeho rabi méně hloupí, stačila by má ruka. Ale pak by mě ten, kdo mě nyní nařkl z podlosti a zbabělosti, obvinil ze zločinu, a moudrý člověk by ve mně viděl a oplakal nikoli rozvahu silného, ale zlost šilence. Vyber si ze dvou mocných národů, jež se — ač zapřisáhli, věční a zuřiví nepřátelé — spojily jen

proto, aby nás ujařmily! A tam, kde nestačí síla, nás jedni podvádějí nadšenými řečmi o svobodě a druzí zase náboženským fanatismem. A my, zkažení dávným otroctvím a novou bezuzdností, naříkáme jako zbabělí otroci, že jsme byli zrazeni, že trpíme hladem, a přitom nás nikdy ani hlad ani zrada k ničemu nepodnítily. — Ach, kdybych tak mohl, pohřbil bych svůj dům, své nejdražší i sebe, aby tady nezůstalo nic, co by naše tyrany mohlo naplnit pýchou nad jejich mocí a mým poddanstvím! Vždyť přece existovaly národy, které proto, aby nemusely poslouchat Římany, ty zloděje světa, zapálily své domy, zabily ženy a děti a sebe a pohřbily do ruin obeštěných slávou a do popela vlasti svou svatou nezávislost.

1. listopadu

Je mi dobře, aspoň na chvíli, jako nemocnému, který spí a necítí bolest; celé dny prodlévám v domě pana T..., který mě miluje jako vlastního syna: vytvořil jsem si iluzi, a zdánlivé štěstí té rodiny mi připadá skutečné a jako by bylo i moje. Jen kdyby nebylo toho snoubence! Není snad na světě člověka, o němž bych mohl říci, že ho nenávidím, ale některé lidi musím vidět jen z dálky. Jeho tchán mi na něj včera dlouze pěl chválu, jako by mu dával doporučující dopis: *dobrý — spolehlivý — trpělivý!* A co dál? I kdyby měl všechny tyhle vlastnosti a byl dokonalý jako anděl, bude-li mít vždy tak mrtvé srdce a tvář kantora, kterou nikdy neoživí ani veselý úsměv, ani něžně soucitné mlčení, vždycky bude pro mě jen růžový keř bez květů a samý trn. Co je člověk, po-

necháš-li ho chladnému, vypočítavému rozumu? Ničemný, nízký tvor. — Ostatně Odoardo se vyzná v hudbě, hraje obstojně šachy, jí, čte, spí, prochází se, to vše dělá s hodinkami v ruce, a s nadšením mluví, jen když chce vychválit svou nádhernou, bohatou a vybranou knihovnu. Když mi tím svým profesorským hlasem říká *bohatá a vybraná*, nejraději bych ho vždycky nazval lhářem. Kdyby se ten lidský blábol, který jménem *vědy* a *doktríny* sepsala a vytiskla během staletí taková spousta lidí, redukoval nanejvýš na tisíc svazků, myslím, že by nadutost smrtelníků neměla čeho litovat — a byl by to jednou provždy konec pro učené pedanty.

Začal jsem mezitím s vyučováním Teresiny sestřičky; učím ji číst a psát. Když jsem s ní, tvář se mi vždycky vyjasní, srdce mám veselejší než jindy a dělám tisíce klukovin. Nevím proč, ale děti mě mají rády. A tohle děvčátko je navíc roztomilé! Má plavé kučeravé vlásky, modré oči a tvářičky jako svěží růže, je jako lilie, a tak buclatá, že připomíná andílka. Kdybys ji viděl, jak mi běží v ústrety, obejmě mi kolena, utíká mi, abych ji chytal, odmítá dát mi pusinku a z ničeho nic mi pak přitiskne ty svoje rtíky na ústa! Dnes jsem vylezl na strom natrhat ovoce: ta bytůstka vzpínala ručičky a žvatlavě mě prosila, abych *proboha nespadl!*

Je tak krásný podzim! Sbohem, Plutarchu, zůstaň navždy zavřen pod mou paží. Už třetí den trhám každé ráno plný koš broskví a vína, pak vše přikryji listím a podél říčky se vracím do vily, kde celou rodinu budím písní o vinobraní.

po nejvelebnějším koutě země. Byl jsem na pahorku nedaleko kostela: zvonil umíráček a předtucha vlastního konce mě přinutila, abych pohlédl na hřbitov, kde ve svých hrobech porostlých trávou spí dávní předkové vesničanů: — Mír vám, ó nahé relikvie: hmota se vrátila k hmotě, ničeho zde neubývá, nic se neztrácí, nic neroste, vše se mění a obnovuje — lidský osud! Je méně nešťastný ten, kdo se ho méně bojí. — Zemden jsem si lehl na břicho pod borovice a v té němé tmě mi hlavou probíhala všechna má neštěstí a všechny mé naděje. Ať jsem se odkudkoli pachtil za štěstím, vždy jsem na konci trnité cesty plné oklik, omylů a utrpení viděl zející hrob, v němž jsem měl zmizet se vším dobrem i zlem tohoto marného života. Zmocnila se mě malomyslnost a plakal jsem, protože jsem potřeboval útěchu — a vzlykaje, volal jsem Teresu.

14. května

Včera večer, vracaje se z návrší, jsem se znaven znovu usadil pod borovicemi a znovu jsem volal Teresu. — Náhle jsem mezi stromy zaslechl kroky a zdálo se mi, že slyším šeptající hlasy. A pak jako bych zahlédl Teresu se sestrou — vyděsily se a utekly, když mě spatřily. Zavolal jsem na ně jménem, Isabellina mě poznala, vrhla se mi kolem krku a políbila mě. Vstal jsem. Teresa se mi opřela o paži a mlčky jsme šli kolem říčky až k jezeru s pěti prameny. Tam jsme se naráz zastavili, skoro jako bychom se domluvili, a hleděli jsme na Venušinu hvězdu, která nám svítila přímo do očí. — „Ach!“ řekla s tím svým něžným nadšením, „myslíš, že také Petrarca často

navštěvoval tuto samotou a uprostřed pokojných stínů noci toužil po své ztracené milé? Když čtu jeho verše, představuji si ho v těchto místech, jak melancholicky bloudí, opírá se o strom, oddává se smutným myšlenkám a vzhlíží k nebi, kde se slzami v očích hledá nesmrtelnou krásu Laury. Neumím si představit, jak ta duše, která v sobě nosila tolik nebeského ducha, mohla žít v bolesti a setrvat uprostřed utrpení a bídy smrtelníků — ach, když člověk miluje doopravdy!“ — A mně se zdálo, že mi tiskne ruku, cítil jsem, jak mi srdce chce vyskočit z hrudi. „Ano! Ty jsi byla zrozena pro mě, stvořena pro mě, a já,“ ani nevím, jak jsem mohl zdusit slova, která se mi chystala vytrysknout ze rtů.

Pak šla nahoru na kopec a já za ní. Celá má bytost se upínala k Terese, ale bouře, která mnou zmítala, už slábla. — „Všechno je láska,“ řekl jsem. „Vesmír je pouze láska! A kdo ji pocítil víc než Petrarca a kdo ji něžněji dal pocítit i druhým? Těch několik géniů, kteří se pozdvihli nad ostatní smrtelníky, ve mně vyvolává úžas a obavu, kdežto Petrarca mě naplňuje nábožnou vírou a láskou; zatímco můj rozum mu obětuje jako božstvu, srdce v něm vidí otce a utěšujícího přítele.“ — Teresa zároveň vzdychla a usmála se.

Cesta vzhůru ji unavila. „Odpočiňme si,“ řekla. Tráva byla vlhká a já jsem ukázal na nedaleký morušovník. Je vysoký, samotářský a košatý, v jeho větvích sídlí stehlík — ach! — jak rád bych ve stínu toho morušovníku postavil oltář! — Dívenka se nám mezitím vzdálila a poskakujíc trhala květiny a házela je po světluškách, které všude poletovaly. Teresa seděla pod morušovníkem a já vedle ní, s hlavou opřenou

o kmen, jsem jí recitoval Sappiny ódy. Vycházel měsíc... „Ach!“

Proč mi při psaní buší srdce tak silně? Blahoslavený večer!

14. května, 11 hodin

Ano, Lorenzo, myslel jsem si, že Ti to zamlčím, teď však poslouchej. Ústa mám ještě orosená jejím polibkem a tváře mi Teresa skropila slzami. Miluje mě! — Nech mě, Lorenzo, nech mě ve vzrušení tohoto rajskeho dne!

14. května večer

Kolikrát jsem jen vzal do ruky pero a zase je odložil, nemohu pokračovat, teď cítím, že jsem se trochu uklidnil a vracím se k dopisu. — Teresa ležela pod morušovníkem — ale... co Ti mohu říci více než to, co je obsaženo v těchto slovech: *Miluji vás!* Po těchto slovech mi všechno, co jsem viděl, připadalo jako úsměv vesmíru; očima plnýma vděku jsem vzhlížel k nebi a zdálo se mi, že se otvírá, aby nás přijalo! Ach, proč jsem v tu chvíli nezemřel? Vzáyval jsem smrt. Ano, políbil jsem Teresu a květy a stromy v tu chvíli vydávaly sladkou vůni: vzduch byl plný harmonie, zdálky znělo šplouchání potůčků a všechno krásnělo ve svitu luny, planoucí nekonečným světlem božstva. Živly a bytosti jásaly v radosti dvou srdcí opilých láskou — líbal jsem tu ruku — Tereza mě objímala, chvějíc se na celém těle, a své vzdechy předávala mým ústům a její srdce tlouklo na mé hrudi: hleděla na mně roztouženými očima, líbala mě a její vlhké pootevřené rty šeptaly do mých — ach! Na-

jednou se ode mne skoro zděšeně odtrhla: zavolala na sestru a rozběhla se jí naproti. Vztáhl jsem za ní ruce, jako bych ji chtěl uchopit za šaty — ale netoužil jsem po tom zadržet ji, ani ji zavolat zpět. Její ctnost — ani ne tak její ctnost jako její vášeň mě děsila: cítil jsem a cítím výčitky, že jsem jako první vzrušil nevinné srdce. A je to výčitka — výčitka zrady! Ach, to mé zbabělé srdce! Celý se chvěje, jsem k ní přistoupil! — „Nikdy nemohu být vaše!“ Řekla tato slova z hloubi srdce a v jejím pohledu byla výčitka sobě a soucit se mnou. Doprovodil jsem ji a ona se celou cestu na mě už nepodívala: ani já jsem si netroufal něco říci. Když došla k bráně zahrady, vzala mi Isabellinu z náručí a na rozloučenou mi řekla: „Sbohem!“ Po několika krocích se obrátila: „Sbohem.“

Zůstal jsem stát jako u vytržení: byl bych zlíbal její šlápěje, viděl jsem její ruku volně se míhat a vlasy, lesknoucí se ve svitu luny, za ní měkce vlát. Ale po chvíli mi dlouhá alej a hustý stín stromů stěžily dovolily rozpoznat její vlnící se šat, který se bělal v dálce, pak když se mi ztratila, napínal jsem sluch v naději, že uslyším její hlas. — Odcházející obrátil jsem se s otevřenou náručí, skoro jako bych se chtěl utěšit, k Venušině hvězdě. Zmizela však také.

15. května

Ten polibek mě přímo posvětil. Myšlenky teď mívám úsměvné a vznešené, v tváři se mi zračí radost, srdce mám soucitnější. Zdá se mi, že všechno mým očím krásní, lkání ptáků a šepot vánku ve větvích je dnes sladší než kdykoliv dřív, rostliny jsou plod-

nější, květy pod mýma nohama se barví, už neprchám před lidmi a připadá mi, jako by příroda patřila jen mně. Můj duch je plný krásy a harmonie. Kdybych měl vytesat sochu nebo namalovat Krásu, zavrhl bych každý pozemský model a našel bych jej ve své obrazotvornosti. Ach, Lásko! Umění je tvým dítětem. Ty první jsi přivedla na zem posvátnou poezii, jediný pokrm šlechetných duší, které ze samoty posílají svůj nadlidský zpěv až k nejzazším generacím a vedou lidstvo svými hlasy a myšlenkami vdechnutými nebem až k nejvyšším metám. Lásko, ty zapaluješ v našich hrudích jedinou pravou ctnost vhodnou pro smrtelníky, Soucit, jímž se mnohdy usmívá ret nešťastníka odsouzeného k vzdechům: a pro tebe stále ožívá rozkoš oplodňující bytosti, bez níž by vše bylo chaos a smrt. Kdybys prchla, země by se stala prokletou, zvířata sobě nepřáteli, Slunce smrtonosným ohněm a Svět pláčem a všeobecným zmatkem. Teď, když mi duše hoří jedním paprskem, zapomínám na svá neštěstí, vysmívám se hrozbám štěstěny a odmítám přísliby budoucnosti. — Ach, Lorenzo! Často uléhám na břeh jezera a cítím, jak mi tvář a vlasy hladí vánek, který zlehka pohybuje trávou, obveseluje květy a čeří jasné vody jezera. Věříš tomu? V něžném snění vidím před sebou nahé nymfy, jak tančí, ozdobeny věnci z růží, a přivolám si k nim doprovod Múz a Lásky, a z pěnících a zurčících vod říčky vidím až po pás vystupovat Najády, ty přívětivé ochránkyně pramenů, s jiskřícími vlasy rozpuštěnými na orosená ramena a s rozemátnými očima. „Iluze!“ volá filosof. — Copak není všechno iluze? Všechno! Blahoslavené národy starověku, které se považovaly za hodny polibků ne-

smrtných bohyň, národy, které obětovaly Kráse a Gráciím, které přenášely záři božství na nedokonalost člověka a nacházely KRÁSNO a PRAVDU, laskajíce modly své fantazie! Iluze! Bez nich bych však život prožíval jen v bolestech, nebo (a to mi nahání hrůzu ještě větší) v nudné a strnulé netečnosti: až mé srdce už nebude s to cítit, vytrhnu si je z hrudi vlastníma rukama a odvrhnu je jako nevěrného sluhu.

21. května

Ach! Ty dlouhé noci plné úzkosti! Obava, že ji už neuvidím, mě budí; šírán hlubokou, palčivou, maniakální předtuchou, vyskakují z postele, vybíhám na balkón a neposkytnu svým ztěžklým údům odpočinku, dokud nerozpoznám na východě první paprsek dne. Běžím o překot za ní a — já hlupák! — po jejím boku dusím v sobě slova a vzdechy, nevnímám, neslyším: čas letí a noc mě žene z mého ráje. — Ach, blesku! Ty rozrážíš temnoty, záříš a zvětšuješ hrůzu a temnotu!

25. května

Děkuji ti, věčný Bože, děkuji ti! Odvolals její duši, a Lauretta zanechala na zemi své neštěstí: Hospodine, ty neoslyšíš lkání, které vychází z hloubi duše, a posíláš Smrt, aby vysvobodila z pout života tvá pronásledovaná a sklíčená dítka. Má drahá přítelkyně! Ať aspoň tvůj hrob vypije mé slzy, jediný hold, jež mohu vzdát tvým ostatkům: hroudy, které tě ukrývají, nechť pokryje svěží tráva. Zaživa jsi doufala, že se ti ode mne dostane útěchy; a já jsem ti zatím